
SZERZŐINK

Bicskei Éva (1969) történész, Ph.D. hallgató (Közép-európai Egyetem)
hphbie01@phd.ceu.hu

Bokor Zsuzsa (1977) antropológus, Ph.D. hallgató (ELTE BTK – Atelier)
zsbokor@yahoo.com

Cieger András (1973) történész (ELTE BTK Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék)
cieger@freemail.hu

Farkas Gyöngyi (1960) történész (Magyar Mezőgazdasági Múzeum)
fagyongyos@freemail.hu

Hámori Péter (1967) történész (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK)
hamori@btk.ppke.hu

Heltai Gyöngyi (1958) Ph.D. hallgató (Université Laval, Québec)
heltaigy@hotmail.com

Horváth Gergely Krisztián (1974) szociológus (ELTE BTK Szociológiai Intézet)
hktm@malbox.hu

Kiss Zsuzsanna (1980) szociológus, Ph.D. hallgató (ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék)
macorkis@ludens.elte.hu

Ö. Kovács József (1960) történész (Miskolci Egyetem BTK Újkori Magyar Történeti Tanszék)
okovacs@linserv.abc.hu

Szegedi Péter (1973) szociológus
szegedi@mailbox.hu

Tóth Eszter Zsófia (1975) történész (Politikatörténeti Intézet)
tezs@mailbox.hu

Vértesi Lázár (1973) történész (Pécsi Tudományegyetem)
donlazito@freemail.hu

CONTENTS

WOMEN'S CAREERS: POSSIBILITIES AND EXPECTS

Bicskei, Éva:	Between Amateurism and Professionalism. Art Education of Women up to World War One	5
Hámori, Péter:	Women's Roles and Social Policy in Hungary 1920–1944	30
Tóth, Eszter Zsófia:	“What Happens When I Take Root?” Experiences of Migration and Remigration in the Stories of Woman Labourers' Course of Life	49
Farkas, Gyöngyi:	“Girls, Mount the Tractor!” Woman Tractor Drivers at the Machine Station and in Propaganda	65
Cieger, András:	Interests and Strategies. The Local Political Elite's Chances to Enforce Interest in the Counties of the Kárpátalja Region under Dualism	87
Kiss, Zsuzsanna:	The Organization of the Zala County Economic Association in the Age of Neo-Absolutism	107
Heltai, Gyöngyi:	Hazards of Interstate Cultural Relations: the “Theatre Tour Ceremony”. The <i>Princess Csárdás</i> in Romania in 1958	125

SOURCES AND INTERPRETATIONS

Hegyi, Mátyás:	Memories of a bygone Age. Memoirs of a Football Players from 1926	144
Szegedi, Péter:	It All Began with the First Shoe Ties... The Birth of Professional Hungarian Football	163

BOOKS

Rural Society and Agriculture in Communist Dictatorship – the Example of Brandenburg Arnd Bauerkämper: Ländliche Gesellschaft in der kommunistischen Diktatur. Zwangsmodernisierung und Tradition in Brandenburg 1945–1963 – Ö. Kovács, József	184
Kaposi Zoltán: Uradalmi gazdaság és társadalom a 18–19. században. A vrászlói társadalom átalakulásának folyamata – Horváth, Gergely Krisztián	189

Alan Kidd – David Nicolls (eds.): Gender, Civic Culture and Consumerism. Middle Class Identity in Britain, 1800–1940 –	
Vértési, Lázár	193
Miroslav Jovanović – Slobodan Naumović (eds.): Gender Relations in South Eastern Europe. Historical Perspectives on Womanhood and Manhood in 19 th Century and 20 th Century. –	
Bokor, Zsuzsa	199
Contributors	203
Contents	204
Abstracts	206

ABSTRACTS

Bicskei, Éva: *Between Amateurism and Professionalism. Art Education of Women up to World War One*

This study focuses on the history of art education of women in Hungary from the second half of the 19th century up to World War One. It explores two inter-related research questions: Could newly-created national institutions—such as the National Institution for Training Drawing Teachers, and the Royal Painting School for Women—their training and professional qualification, change the existing pattern of public perception of female art activity as amateur and non-professional? Could the professional training of women put an end to their marginalization in the art-life, facilitating their professional activity as painters or drawing teachers?

For answering these questions, the study first discusses the private art training and artistic activity of women and their public evaluation as “amateurism” before the foundation of national institutions, paying attention to the divergent social and cultural evaluation of “amateur” and “professional” art activity at a time when participation to the Hungarian national art-life was based on gender, class and ethnicity. The second part documents the institutional mechanisms employed by the ministry of education in order to create and enhance a gender division of professional training. The third part analyses the gendered educational policies as reflected in the admission of women to the two institutions, their curricula and their examinations, as compared to those of men, focusing mainly on certain subjects such as anatomy, nude drawing and applied arts. It also pays special attention to the impact of feminist movements on educational policies. The last part evaluates the job possibilities of female drawing teachers, the public appreciation of professional female painters, as well as the reaction of their associations against gender discrimination at the turn of the century.

The article concludes that, instead of offering chances for a more equal competition with men in the art life and on the job market, the newly-built national educational institutions organized professional art activities according to gender criteria, in the context of two parallel but conflicting processes, namely the formation of state-financed art institutions and the gradual advancement of women’s education and professional activity.

Cieger, András: Interests and Strategies. The Local Political Elite's Chances to Enforce Interest in the Counties of the Kárpátalja Region under Dualism

The study is based on the prosopographic analysis of the leading political groups (lord lieutenants, sub-prefects, members of parliament) in the counties of Bereg, Ugocsa, Ung and Máramaros under dualism. In the focus of the paper is the interpretation of different techniques of local elite recruitment and individual interest validation and the three most typical recruitment channels and processes that were revealed by examining the career paths.

Mapping the network of relatives demonstrates the closed nature of local elites, however, the examination of how key positions in the local political elite were filled, points at the effective self-recruiting ability of elite families. In spite of these facts, by drawing on counter-examples, this study urges to refine the simplifying image according to which networks of relatives played an exclusive role in the distribution of political functions and in decision-making. On the other hand, networks based on membership in associations played a huge role as well. This study takes a closer look at the life and social composition of county casinos and free masonry lodges as well, since local political, economic and cultural elites took an active part these. Finally, the study presents the compromise between local interests and central power (as a regional specialty): counties of the region began to expect from the election of „famous” people or „unknown” persons provided with influential connections but lacking local connections that they would represent local interests better. The most important conclusion of the paper is that even around the end of the period one can rather talk about political elites bound to that locality than about a regional leading stratum cultivating intensive, cross-county relations.

Farkas, Gyöngyi: “Girls, Mount the Tractor!” Woman Tractor Drivers at the Machine Station and in Propaganda

In the beginning of the period of extensive industrialization in Hungary (1949–1953), there was a powerful campaign launched for the recruitment of women as tractor drivers. Leaning on the increased labour-demand in industry and an exaggerated idea of gender equality as arguments, women were demanded in huge numbers in almost all professions, even in those, which were earlier only practiced by men. Behind the goal to set women on the tractor board was not only the motivation to mechanically copy the Soviet pattern but also the contemporary idea to base agriculture primarily on women – while men were rushing into industry.

Being a tractor driver, which counted as heavy physical work, did not become a popular profession among women. The propaganda-produced favourable image of the woman tractor driver did not compensate for the lack of real attraction and true interest. The number of women working with tractors did not come near to the extent planned by those on power (50%), even at the peak of the campaign it reached only 8%. At the same time, with the figure of the tractorist girl wrapped in contemporary ideology, propaganda has created the most successful symbol of the era.

Almost all tractorist girls came from that poor peasant layer of society that was accustomed to woman labour from earlier on. Probably, the machine station was only a short stop for them that they chose on propaganda's influence and that they, seeing the difficulties, left for other jobs offered in great numbers by extensive industrialization (building operations, factories etc.).

Hámori, Péter: Women's Roles and Social Policy in Hungary 1920–1944

In welfare policies, next to helping out those in need, the intention to „discipline” was quite recognizably present from the beginning on in entire Europe as well as in Hungary. This ambition covered the entire scope of life of the concerned, including family relations and gender identity. Those involved in welfare policies aspired to control these spheres as well, as in return for benefits given. At the same time, the range of expectations and prescribed behavioural patterns were extended to social workers, too: in our case, social political literature, education and social expectations prescribed a clearly definable set of behavioural norms for – usually unmarried – women in the welfare profession.

The study examines this question through the activity of two products of Hungarian welfare policies of the 30's and 40's: poor (beggar) attendance according to the Egri (later Hungarian) Norm and the National Foundation for the Protection of the People and the Family. This choice seems reasonable, since contemporary welfare politicians regarded these two systems the highest peak of Hungarian welfare activity. Accordingly, both professional literature on the topic and propaganda paid great attention to them and thanks to this, intentions of social reform were more in the foreground than in the case of other welfare policy systems.

Heltai, Gyöngyi: Hazards of Interstate Cultural Relations: the “Theatre Tour Ceremony”. The *Princess Csárdás* in Romania in 1958

This paper focuses on the adaptability of a boulevard theatre genre in the context of totalitarian communism. Prior to 1945, the Hungarian operetta was a popular branch of mass culture that was integrated into international show business. When Hungary became part of the Soviet Empire, the intrusion of socialist realist aesthetics into the music theatre practice resulted in performances containing a mixture of entertainment and political propaganda. The professionalism of pre-war stars made the “socialist operetta” a relatively successful schematic theatre genre that was used in interstate cultural relations between Soviet block countries. These state-organised theatre tours were accompanied by ritualised, formalised manifestations of political friendship. This essay focuses on the Romanian tour of a “socialist version” of *The Princess Csárdás*. The adaptation was represented abroad as Hungarian socialist realist theatre art, despite the fact that the operetta composed by Imre Kálmán had already been staged in 1916. Based on confidential reports of the Hungarian diplomacy, the paper outlines the intended political goals and the actual gains of the Romanian tour. How was the ambiguous message of *The Princess Csárdás* read in Bucharest and Kolozsvár (a former Hungarian town, with a huge Hungarian minority)? What was the wider political context of this tour, and how did it relate to the Romanian role in the defeat of the 1956 revolution? These are the questions that arose from this example of appropriation of a significant piece of mass culture in a state socialist environment.

Kiss, Zsuzsanna: The Organization of the Zala County Economic Association in the Age of Neo-Absolutism

By examining the first period of the Zala County Economic Association (1858–1867), this study takes a look at the following statement formulated around the turn of the century: “admittedly, the purpose of early economic associations is to advance agriculture, however their working manifests in political debates.” The founding of the Zala County Economic Association occurred within the first wave of economic association formations (in 1861), with its leadership coming from among members of the county aristocracy and landed gentry, and enjoying the support of the county joint tenants and the economic intelligentsia. This study arrives at the careful questioning of the above quotation by introducing how the association and its membership worked. The examination of the few data available has helped identify the double nature of membership. Accordingly, the core of the association was made up by the old gentry of the county: they not

only took the main roles in the public administration and the political life of the county, but also occupied the leading positions within the association. Regular members only received positions next to them, in the administrative leadership of the association. However, reports of the working of the association, moreover both the county and the state economic press testify that the association has neither been the asylum of those banished from politics, nor was it the cave of the political opposition, they rather suggest that its general activity concentrated on the raising of county economy and the successful possible facing with new challenges.

Szegedi, Péter: It All Began with the First Shoe Ties... The Birth of Professional Hungarian Football

The first professional football championship in Hungary was organized in 1926, which was altogether the fifth in the world after England, Scotland, Austria and Czechoslovakia. This branch of sport started conquering Hungary (and Central Europe) around the end of the 19th century. In the beginning, football players were not paid by their clubs – however, as football rapidly gained popularity, clubs, in order to raise the already high number of spectators and their own incomes, gave officially amateur (pseudo-amateur) players diverse benefits. Although there are examples of professionalism from before the First World War, besides football violence, the amateur–professional contest was the most important subject in Hungarian football after 1919.

This essay is concerned with the regulation of the transfer of players, the (illegal) incomes of players, detection of pseudo-amateurs and the role international games played in the development of professionalism. Finally, the paper also touches upon the question of bets and presents renowned cases of stew.

Tóth, Eszter Zsófia: “What Happens When I Take Root?” Experiences of Migration and Remigration in the Stories of Woman Labourers’ Course of Life

This paper examines course of life interviews conducted with members of an unskilled woman labourer brigade (and their families) that received the State Prize in 1970. The focus is on how interviewees as young girls experienced leaving their homes for Budapest.

After taking a look at the relevant international literature on the subject, the paper presents the motivations behind migration. Reasons were not only of financial nature, since interviews reveal individual and group-oriented strategies

behind migrational processes as well. Furthermore, the paper presents the interviewees' ways of keeping contact with their homes and the representation of these relationships. One can conclude that in spite of the great attraction the metropolis radiates, migrants appropriate their local identities not only to their new environments but also to their birthplaces.

Finally, the study examines a relatively neglected area of migration, namely the question of remigration. As the basis for this serve course of life interviews conducted with those brothers and sisters of labourer brigade members, who had periodic jobs in Budapest but re-migrated to their homes and continued to live there. The study shows that in their course of life stories, remigrants present themselves as persons who, when back home, can profit from their knowledge gained in Budapest.

A KORALL szerzőinek!

A KÉZIRAT LEADÁSA

A szerkesztőség társadalomtörténeti, máshol nem publikált cikkeket, recenziókat fogad el közlésre, kizárólag az alábbi formai feltételek teljesítésével. A szerkesztőség fenntartja a jogot arra, hogy átdolgozás javaslatával visszaadja a kéziratot a szerzőnek, továbbá azt, hogy anonim külső lektort kér fel a kézirat tartalmi vizsgálatára.

A kézirat megjelentetésével a szerzők elfogadják, hogy cikkük kivonata, a lap példányainak elfogyta után pedig az egész cikk az Interneten (www.korall.org) is megjelenik. (Amennyiben ehhez szerző nem járul hozzá, úgy azt írásban jelezze a szerkesztőségnek.)

Minden szerző tiszteletpéldányként díjmentesen öt, recenzió esetén három példány átvételére jogosult.

A kézirati szöveget lemezen (MS Word 97, 98, 2000, XP) kérjük a szerkesztőséghez eljuttatni, mellékelve egy kinyomtatott példányt, mely megegyezik a fájl tartalmával. (Előzetes cikk változatot, bemutatkozó részletet elég e-mailben csatolt fájlként elküldeni a korall@mailbox.hu címre.) Amennyiben később javít még a szerző, úgy azokat egyértelműen, korrektúrajelekkel a nyomtatott példányon jelölje. Célszerű a táblázatokat, ábrákat külön fájlban is leadni. Felhívjuk szerzőink figyelmét, hogy a szövegszerkesztők generált lábjegyzet funkcióját használják. Minden szerzőtől – idegen nyelvű fordításra – kérünk egy kb. 1000 leütés terjedelmű rezümét is.

A korrektúra javítási mintáját lásd: Révai Nagy Lexikona (Bp. 1915, reprint 1993) „korrektúra” címszavánál (12. kötet, 58–59. oldal).

Recenziók esetén a recenzált munká(k)ról az összes könyvészeti adatot (kiadó, oldalszám, mellékletek, térképek, illusztrációk, sorozat megnevezése) is kérjük feltüntetni.

Kéziratot nem őrzünk meg.

HIVATKOZÁSOK

Mind az irodalmi, mind a forráshivatkozásokat, továbbá minden megjegyzést *lábjegyzetben* kérünk feltüntetni.

Az irodalmi hivatkozások a következő formátum szerint szerepeljenek: Szerző évszám: oldalszám. (pl. Nagy 1988: 23.) Több szerző által jegyzett mű esetén a hivatkozás formátuma: Szerző – Szerző évszám: oldalszám. (pl. Berger – Luckmann 1998: 104–105.)

A forráshivatkozások a forrástípusnak (levéltári forrás, újságcikk, interjú stb.) megfelelő formát kövessék. Levéltári források esetében kérjük, hogy a második előfordulástól kezdve rövidített formában hivatkozzon a szerző, s a rövidítés módját az első hivatkozásnál jelezze. (pl. első hivatkozásnál: Somogy Megyei Levéltár (= SML), Főispáni iratok (= Fi) 13789/1935. – további hivatkozások esetén: SML Fi 1852/1937.)

A tanulmány után először a felhasznált levéltári, könyvészeti és egyéb források (pl. interjú: ki készítette, kivel, mikor) sorolandók fel. Például:

FORRÁSOK

Vas Megyei Levéltár, Alispáni iratok 1931–1937.

Nemzeti Sport 1925–1935.

Interjú Nagy Ferenc tájfutóval 1983. február 12-én, készítette Debreceni Rezső.
(A szerző tulajdonában.)

A hivatkozott irodalom jegyzéke a felhasznált források után következik, a cikk legvégén, tételes felsorolásban, abc-sorrendben. Az irodalmi hivatkozások formátuma tekintetében az alábbi példák irányadóak:

HIVATKOZOTT IRODALOM

[Kötetek:]

Botond Ágnes 1991: *Pszichohistória – avagy a lélek történetiségének tudománya*. Budapest

Baross Károly, bellusi (szerk.) 1893: *Magyarország földbirtokosai*. Budapest

Kiss, Attila 1977: *Avar Cemeteries in County Baranya. Cemeteries of the Avar Period (567–829) in Hungary II*. Budapest [– idegennyelvű írásmód].

[Tanulmánykötetből:]

Gróh Dániel 1994: Építéstörténeti megjegyzések a limes Visegrád környéki védelmi rendszeréhez. In: Lőrinczy Gábor (szerk.) *A kőkortól a középkorig. Tanulmányok Trogmayer Ottó 60. születésnapjára*. Szeged, 239–247. [oldalszám-mal!]

Hudi József 1997: Veszprém vármegye nemessége 1812-ben. In: Ódor Imre – Pálmány Béla – Takács Imre (szerk.) *Mágnások, birtokosok, címerlevelese. /Rendi társadalom – polgári társadalom 9./* Debrecen, 219–227. [sorozat nevét egyenes zárójelben normál betűvel!]

[Folyóiratból:]

Láng Panni 1986: Egy budapesti polgárcsalád mindennapjai. *Történelmi Szemle* 29. 1. 80–94.

Ecsedy István 1990: Dombay János (1900–1961). *Baranya* 3. 2. 168–170.

[mindig jelezzük a kötet-, füzetszámot, valamint az oldalszámokat, esetleg az évfolyamot is!]

[Évkönyvből:]

Dombay János 1959: Próbaásatások a villánykövesdi későrézkori lakótelepen. *Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* 55–74. [oldalszámmal!]

[Lexikonszócikk:]

‘Korallok’ szócikk. In: *Révai Új Lexikona* 12. kötet, Budapest, 1915. 26.

[Újságcikk:]

Szónyi Ottó 1926: A pécsi püspökség templomai. *Dunántúl* 1926. december 25. 18. [Lehetőség szerint szerepeljen itt az oldalszám is, s az év kétszer legyen kiírva. Amennyiben az újságcikk egy szakirodalmi/irodalmi cikket jelöl, a hivatkozott irodalmak között tüntessük fel. Ha azonban forrásként használjuk (pl. szövegelemzésre, adatforrásként stb.), a források jegyzékében szerepeltessük azt!]

[Kéziratok:]

Katádfay Tihamér 1966: *Legnagyobb gondolataim*. Kézirat. (Vas Megyei Levéltár, Kézirattár 551. sz.)

[A lelőhely (pl. OSZK Kézirattár) megjelölése fontos. Amennyiben forrásként használjuk, akkor oda kerüljön. Ha tudományos műként, akkor kötethez hasonlóan a hivatkozott irodalmak között tüntessük fel.]

[Megjelenés alatt álló publikáció:]

Gyáni Gábor 2001: Érvek a kettős struktúra elmélete ellen. *Korall* 3–4. megjelenés előtt

[Idegen nyelvű publikációnál előre kerül a családnév, több szerzős mű esetén (hosszú) kötőjellel válasszuk el a szerzőket (szerkesztőket):]

Heather, Peter – Matthews, John 1991: *The Goths in the Fourth century*. Liverpool

EGYÉB

- Kerüljük a p., pp., o., old., i.m., ld. rövidítéseket!
- Ügyeljünk az elválasztójel (-) és a kötőjel (–) helyes használatára! (Számok, évszámok, oldalszámok közé „-” jelet rakjunk!)
- Az idézeteket csak e jelek közé: „” írjunk! Idézetben belüli idézet »...« jelek közé kerüljön!
- A szerző vagy a fordító által tett megjegyzések formátuma: (A Szerző) (A Ford.) (Kiemelés tőlem).
- A % jel mindig tapad a számhoz!

A KORALL SZERKESZTŐSÉGE ÉS SZERKESZTŐI:

Korall Szerkesztősége –

ELTE Szociológiai Intézet Történeti Szociológia Tanszék

1117 Budapest, Pázmány P. sétány I/a B. ép. 2129.

(1) 209-05-55/6874; korall@mailbox.hu

Czoch Gábor, g.czoch@tla.hu

Horváth Gergely Krisztián – főszerkesztő, hktm@mailbox.hu

Granasztói Péter, grana@neprajz.hu

Klement Judit, eperfa@hotmail.com

Lengvári István, lengvari@bml.hu

Sasfi Csaba, sasfics@freemail.hu

Szegedi Péter, szegedi@mailbox.hu

MÚLT
ÉS JÖVŐ
ZSIDÓ KULTURÁLIS
FOLYOIRAT

A Múlt és Jövő 2003/1 számának tartalmából:

Sidra DeKoven Ezrahi:
Auschwitz ábrázolásmódja

Honti Mária:
A nyolcadik nap

Fejtő Ferenc:
Kicsoda Kertész Imre?

Fehéri György:
Miért szeretik Kertész Imrét Németországban?

Hilbert Anette:
Varsói holokausztrapszódia

Emanuel Ringelblum:
A varsói gettó krónikája

Jair Seleg:
Rangsorolás az igazak között

Horváth Ágnes:
Jakovits József a betűfestő

Drága Titikém!
Scheiber Sándor és öccse, Scheiber Lipót levelezése

A KORALL az alábbi könyvesboltokban kapható:

BUDAPEST

Balassi Kiadó Könyvesboltja
1023 Margit u. 1.

Budapesti Teleki Téka
1088 Baross u. 1.

ELTE BTK Könyvtár
1088 Múzeum krt. 6/8.

Írók Boltja
1061 Andrásy út. 45.

Kis-Magiszter Könyvesbolt
1053 Magyar u. 40.

Kódex Könyvárúhá
1054 Honvéd u. 5.

Múzeum Antikvárium
1053 Múzeum krt. 35.

Osiris Könyvesbolt
1053 Veress Pálné u. 4-6.

Pont Könyvesbolt
1051 Nádor u. 8.

DEBRECEN

Lícium Könyvesbolt
4026 Kálvin tér 2/c.

Sziget Egyetemi Könyvesbolt
4010 Egyetem tér 1.

MISKOLC

Egyetemi Könyvesbolt
3515 Egyetemváros

PÉCS

Bagolyfészek Könyvesbolt
7621 Ferencesek u. 27.

Lengvári István
Baranya Megyei Levéltár
7621 Pécs, Király u. 11.

Széchenyi Könyvesbolt
7624 Rókus u. 5.

SZEGED

Nyugat Antikvárium
6724 Vitéz u. 13-15.

Sík Sándor Könyvesbolt
6720 Oskola u. 27.